

وقف ملک اجاره ای

محمدجواد جعفرپور

حضرت امام خمینی (ره) در باب وقف از کتاب تحریر الوسیله ذیل مسأله ۲۷ چنین آورده اند: «مسأله ۲۷: اگر ملکی را اجاره دهد و بعد آن را وقف کند، وقف صحیح و اجاره به حال خود باقی است و وقف در تمام مدت اجاره، مسلوب المنفعه است. پس اگر اجاره فسخ و یا اقاله شود، منافع به واقف اجاره دهنده برمی گردد، نه به موقوف علیهم.»^۱

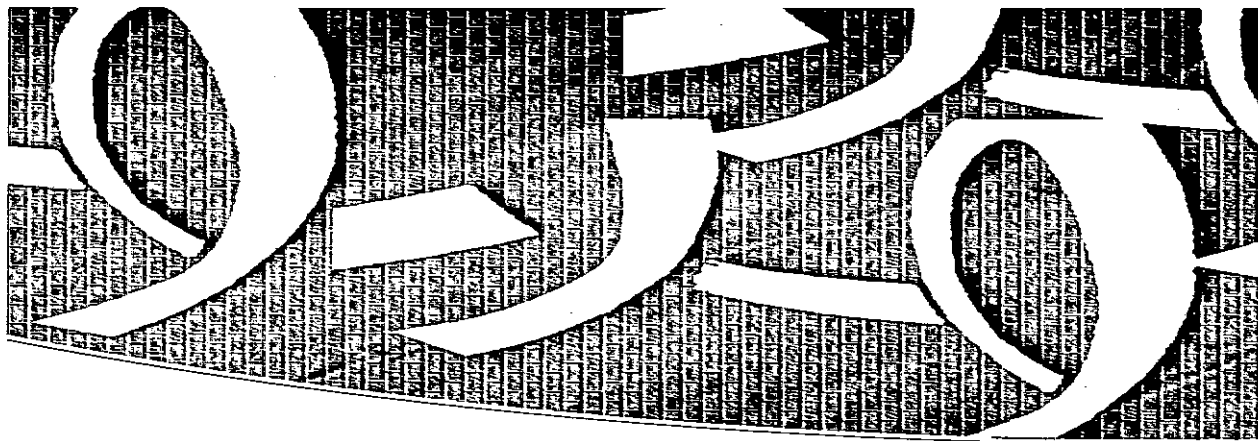
اخیراً در حین بررسی پرونده های راکد موقوفات، تصویری از وقف نامه حاجیه فاطمه سلطان خانم بنت حاج محمد مهدی شیرازی^۲ به تاریخ دوم ربیع الثانی ۱۳۲۵ به دست آمد که پیش از آن فقط رونوشتی از آن در پرونده نگهداری می شد.^۳ بررسی سجلات آشکار می سازد که این سند که در کربلا به زبان فارسی تحریر شده توسط جمعی از مفاخر تشیع از جمله آخوند ملا عبدالله مازندرانی^۴ و حاج میرزا آقا بزرگ طهرانی و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی^۵ تصدیق شده است. این سند با مسأله ۲۷ کاملاً منطبق است. بنا به نص سند، واقف خانه ای را در محله پاچنار کوچه غریبان تهران به مدت بیست سال کامل به اجاره داده و در عین حال آن را وقف کرده است:

«مجموع یکباب خانه معلومه در دارالخلافه طهران مشتمله بر بیرونی و اندرونی در محله پاچنار در کوچه غریبان ... در مدت بیست سال اجاره داده شده که فعلاً عین موقوفه الی مدت بیست سال مسلوب المنفعه می باشد...»
بنابراین می توان گفت که اسناد آرشیوی، در مستندسازی و درک بهتر احکام فقهی نقش بسزایی دارند.

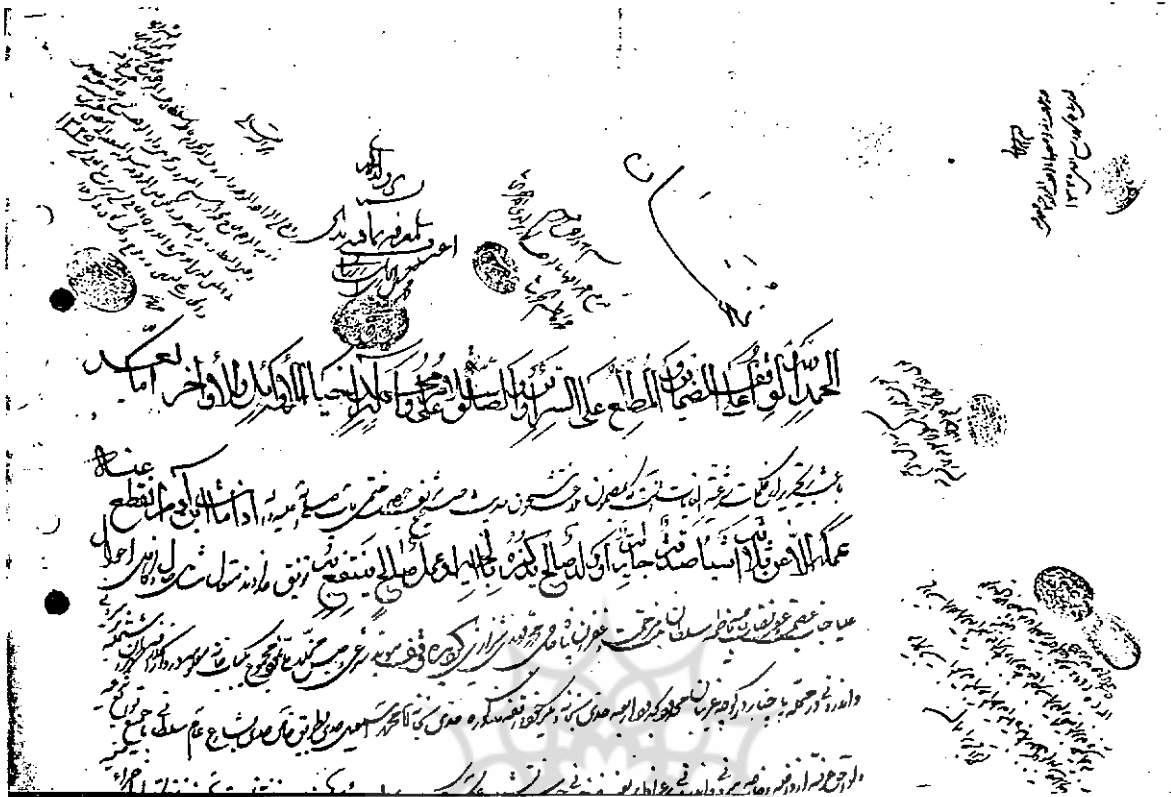
نسخستان

۱/ الحمد لله الواقف علی الضمائر و المطمع علی السرائر و الصلوة و السلام علی محمد و آله اخیار الاوائل و الاواخر اما بعد

۲/ باعث بر تحریر این کلمات شرعیة الغایات آن است که به مضمون بلاغت مشحون حدیث صحیح شریف حضرت ختمی مآب صلی الله علیه و آله اذا مات ابن آدم انقطع عنه

- ۳/ عمله الأ عن ثلاثة اشیاء صدقة جاریة او ولد صالح یذکره بالخیر او عمل صالح ینتفع به توفیق خداوند متعال شامل حال وکافل احوال
- ۴/ علیا جناب عصمت و عفت نصاب حاجیه فاطمه سلطان بنت مرحمت و غفران پناه حاج محمد مهدی شیرازی گردیده وقف مؤبد شرعی و حبس مخلص ملی نمود مجموع یک باب خانه معلومه در دارالخلافة طهران مشتمله بر بیرونی
- ۵/ واندرونی در محله پانچار در کوچه غریبان محدود به حدود اربعه حدی به خانه دیگر خود واقفه مذکوره حدی به خانه آقا محمد اسماعیل حدی به طریق خاص حدی به شارع عام سلطانی با جمیع توابع شرعیه
- ۶/ ولواحق عرفیه از داخله و خارجه بیرونی و اندرونی بر عزاداری [یعنی روزه خوانی حضرت سید الشهداء علیه السلام که در هر سال مال الاجاره آن را بعد از انقضای مدت اجاره این در خانه که قبل از] اجرای صیغه
- ۷/ وقف در مدت بیست سال اجاره داده شده که فعلاً عین موقوفه الی مدت بیست سال مسلوب المنفعه می باشد بعد از وضع مصارف لازمه تعمیر آن و وضع خمس که حق التولیه است غیر از
- ۸/ متولیه اولی که خود واقفه باشد به طریق اثلاث قسمت شود دو ثلث آن در عشره عاشورا که دهه اقل محرم الحرام است صرف روزه خوانی حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام شود که مؤمنین را
- ۹/ اطعام دهند و یک ثلث باقی را در سه شب احیای ماه مبارک رمضان روزه خوانی کنند و افطار دهند و در کیفیت و کمیت مکان روزه خوانی در دارالخلافة طهران و خارج آن و در خانه مذکوره
- ۱۰/ و غیر آن موقوف به نظر و صلاح متولی می باشد و تولیت آن مادام الحیوة با خود واقفه است و بعد از او تولیت راجع به جناب مرتضوی انتساب خیر الحاج حاج سید ماشاء الله ولد مرحوم آقا سید اسماعیل که خارج
- ۱۱/ از اقربا و واقفه است لکن اولاد سید ماشاء الله داخل در تولیت نیستند و جناب قدس القاب آقا میرزا حسین ولد مرحوم آقا میرزا ابراهیم طهرانی و عالی شأن آقا محمد اسماعیل ولد مرحوم حاج محمد ابراهیم طهرانی و عالیجناب زبده
- ۱۲/ الاطیاب آقا میرزا محمود ولد آقا میرزا ابوطالب و این سه مشارالیهم از ارحام مؤمی الیهما هستند و در صورت فقدان یکی از آنها اولاد آن متولی جزئی از متولی ها خواهد بود

۱۳/ و در صورت فقدان کل اولاد ذکور همه مقصود این است که در تمام اوقات سه نفر متدین از اولاد این متولی ها متولی باشند و در صورت تعدد اولاد هر یک از متولی ها

۱۴/ اورع و اوثق و در صورت تساوی به قرعه تعیین نمایند و چنانچه خدا نخواسته یکی از این متولی ها بلا عقب از اولاد ذکور شد یکی از اقرب ارحام آن متولی بلا عقب که اورع و اوثق

۱۵/ باشند از جزء متولی ها خواهد بود و چنانچه خدا نخواسته هیچ از اولاد و ارحام باقی نماند به وصف مذکور از وثوق و ورع تولیت راجع به حاکم شرع اعلم اثنی عشری در دارالخلافة طهران بوده باشد

۱۶/ و هر کدام از متولی ها که خیانت کردند در جمع طبقات حاکم شرع آن زمان بعد از ثبوت شرعی بر خیانت او در طهران عزل فرماید و یک نفر متدین دیگر از اقرب ارحام او را نصب نمایند

۱۷/ فصار وقفاً صحیحاً شرعاً ابدیاً و حسباً صریحاً شرعاً بحيث لا یباع ولا یرهن ولا یوهب ولا یغیر و صیغه وقف به طریق شرعی جاری شد و به تصرف وقف داده شد به تاریخ چهارشنبه دوم ربیع الثانی سنه ۱۳۲۵.

[مهر چهار گوش کوچک: «یا فاطمه»^۶

[سجلات صدر سند:]

۱/ هو الله تعالی

وقع فی الواقفة الموقفة زائرة بیت الله الحرام فاطمه سلطان بنت المرحوم الحاج محمد مهدی الجواهری الشیرازی زوجة المرحوم الحاج محمد ابراهیم المعروف بتحویل دار الوقف مع رعاية الاحتیاط فیه و جعل النظارة و التصرف ولكن عین الموقوفة مسلوبة المنفعة الی ماضی عشرين سنه حسبما فصل فی المتن لدى الاقل فی الاربعاء الثانی فی شهر

لدى الاحقر مرتضى ... فى ۹ ع ۱۳۲۵ [مهر بيضى شكل به قلم نستعليق:] (درکنار مهر ناخوانا) «مرتضى بن محمد حسن»

۷/ بسم الله الرحمن الرحيم وبه ثقى

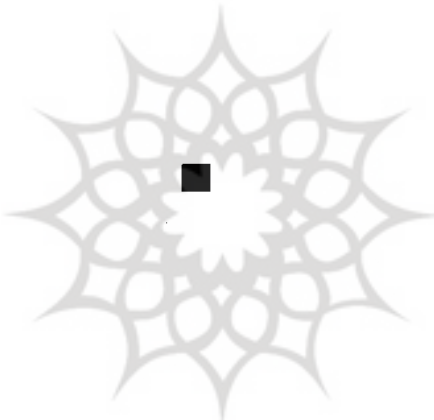
اعتراف نمود مخدره مؤمى اليها به آنچه در اين ورقه مسطور است فى ۱۳ ش ج سنه ۱۳۲۵ لدى الاقل سيد الصدر [مهر بيضى شكل به قلم نستعليق:] «محمد مهدي الموسوى»^۱

۸/ بسم الله الرحمن الرحيم وبه ثقى

اعترف دامت عصمتها بما نسب اليها فى الورقة لدى سنه ۲۵ حرره الاحقر ابن صدرالدين ... [مهر بيضى شكل به قلم نستعليق:] «عبد اسماعيل الموسوى»

۹/ بسم الله تعالى

صح اعترفها بما فى الورقة لدى الاحقر عبدالله المازندرانى. [مهر بيضى شكل به قلم نستعليق:] «قال انى عبدالله»

پى نوشتها

۱. مجموعه قوانين و مقررات اوقافى، به كوشش سازمان اوقاف و امور خيريه، ج ۲، ۱۳۷۶: ص ۳۵.
۲. پرونده ۶۸۴ تهران در آرشيوس سازمان اوقاف، نگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
۳. ر.ك.: رضايى، اميد (۱۳۸۶): فهرست اسناد موقوفات ايران، دفتر چهارم، تهران و توابع: جلد اول، تهران: بنياد پژوهش و توسعه فرهنگ و وقف: ص ۲۷۳.
۴. رجبى، محمد حسن (۱۳۸۲): علمای مجاهد، تهران: مركز اسناد انقلاب اسلامى: ص ۴۳۷.
۵. همان: ص ۸-۱۲.
۶. اين قسمت از متن در زير اكس وقف نامه نيافته بود و از رونوشت استفاده شده است.
۷. به نقل از رونوشت.
۸. به نقل از رونوشت.
۹. به نقل از رونوشت.
۱۰. به نقل از رونوشت.
۱۱. به نقل از رونوشت.